

EL CONGRÉS DE CULTURA CATALANA (1975-1977). ALGUNES REFLEXIONS SOBRE LA PRAXI ARQUEOLÒGICA

MARGARIDA GENERA I MONELLS

ICHN, Fundació Maurí, ACC, CERE, RSAT

Departament de Cultura de la Generalitat (1981-2014)

RESUM

Malgrat faci ja un parell d'anys que s'hagi celebrat el centenari del naixement de Miquel Tarradell i Mateu, un dels mestres més rellevants de l'arqueologia de casa nostra, honorem la seva figura reproduint una sèrie de pensaments recollits en la ponència presentada al Congrés de Cultura Catalana (1975-1977), amb les coautories de Maria Porter i Moix i de la sotasignada. L'interès d'aquest document –que ha romàs gairebé inèdit– rau en el seu contingut. S'esbossa un model de gestió del patrimoni arqueològic –que en el context històric de la transició– hom creia adient implementar en un país canviant vers una democràcia emergent. Ara, amb la perspectiva de més de quatre decennis de praxi arqueològica professional, disposem de prou elements per a fer-ne l'anàlisi valorativa de les idees plasmades, on traspuia l'indiscutible arrelament a la terra d'aquest investigador universal.

ABSTRACT

Although it has been a couple of years since the celebration of the centenary of the birth of Miquel Tarradell i Mateu, one of the most important masters of archaeology in our country, we honour his figure, reproducing a series of thoughts collected in the lecture presented at the Congress of Catalan Culture (1975-1977), with the co-authorship of Maria Porter i Moix and the undersigned. The interest of this document –which has remained almost unpublished– lies in its content. It outlines a model of archaeological heritage management –which in the historical context of the transition– was considered appropriate to implement in a country changing towards an emerging democracy. Now, from the perspective of more than four decades of professional archaeological praxis, we have enough elements to carry out an evaluative analysis of the ideas embodied, exuding the indisputable entrenchment to the land of this universal researcher.

Paraules clau: historiografia arqueològica, model de gestió patrimonial, Miquel Tarradell i Mateu, documents inèdits.

Keywords: *Archaeological historiography, heritage management model, Miquel Tarradell i Mateu, unpublished documents.*

1. Introducció

En uns temps que almenys per alguns de nosaltres ens sembla –com a mínim d'estancament– per evitar l'expressió retrocés, en tots aquells factors que configuren els trets essencials de la nostra cultura, massa sovint diluïts per una grisor penetrant de la mediocritat, em sembla una ocasió idònia per a fer un exercici de memòria històrica, que fins i tot pot esdevenir encoratjadora, aprofundint en algunes de les pàgines viscudes arran d'un episodi excepcional de la historiografia recent: el Congrés de Cultura Catalana. La seva celebració extensiva arreu dels Països Catalans tingué un fort impacte, per la gran implicació col·lectiva on brillaren els colors de la diversitat, i que malgrat la seva transcendència ha quedat per a molts gairebé oblidat.

Per aquest motiu, poc temps després del centenari del naixement de Miquel Tarradell i Mateu (1920-1995), un dels mestres més rellevants i emblemàtics de l'arqueologia de casa nostra, ens proposem honorar la seva persona (fig. 1) reproduint una sèrie de pensaments recollits en la ponència sobre la praxi arqueològica, presentada al Congrés de Cultura Catalana l'any 1977, comptant amb les coautorries de Maria Porter i Moix i de la sotassignada.

L'interès d'aquest document, que ha romàs gairebé inèdit, rau fonamentalment en el seu contingut. S'esbossa un model de gestió primigeni del patrimoni arqueològic que aleshores –en una etapa de transició– creïem adient implementar en un país canviant vers una democràcia emergent. Ara, amb la perspectiva de més de quatre decennis de praxi de l'arqueologia professional, disposem encara de més elements per a fer l'anàlisi valorativa de les idees plasmades en aquella ponència, on traspuja l'indiscutible arrelament a la terra d'aquest investigador universal, sense haver de rastrejar els diferents articles escrits per diversos deixebles i seguidors seus, a més dels que va publicar ell personalment, que ho corroboren.

A mode d'una breu presentació sense, però, pretendre ser exhaustius, recollim algunes dades referents a la trajectòria personal, científica i divulgativa que ens vinculen amb el Dr. Tarradell amb l'objectiu de poder enquadrar més adequadament les línies d'actuació traçades en la ponència, sense aprofundir ja que darrerament ha estat objecte de moltes presentacions, tant orals com escrites.

Vaig tenir el goig de conèixer-lo personalment el curs 1970-1971, just després del seu retorn –provinent de la Universitat de València– com a docent a la mateixa càtedra d'Arqueologia, Epigrafia i Numismàtica a Barcelona, on va romandre fins al moment de la seva jubilació l'any 1988, de la qual –més tard– fou distingit com a professor emèrit. Aquell també fou el primer curs que seguïem a la Facultat de Filosofia i Lletres, al mateix temps que iniciaven els *Curses d'extensió universitària sobre Arqueologia Hispànica*, als quals ens tornarem a referir més endavant. Posteriorment, els treballs de recerca que comportaren

la redacció de la tesi doctoral em varen vincular a la seva càtedra amb una beca d'investigació i, posteriorment, la publicació del llibre *Prehistoria. Nacimiento y primeras fases de la civilización*, juntament amb les altres col·laboradores del seu entorn més proper, Marta Prevosti, Núria Rafel i Núria Tarradell.

També, la publicació de la revista *Fonaments* va requerir diverses reunions prèvies a la selecció dels articles dels primers números, entre els quals em va encarregar-ne un pel núm. 2. És una nota referent a les descobertes de restes humanes a la Cova de l'Aragó a Talteüll, aleshores considerades com a representants dels primers europeus i, alhora, atès la ubicació del jaciment, en els límits de la Catalunya nord, ens atrevírem a parlar del «primer català» (GENERA 1982, 237-241).

El seu ric bagatge cultural combinat amb l'oratorria pròpia d'un professor excepcional de gran capacitat comunicativa a través de mots senzills, però clars i plens de contingut, expressats amb el rigor d'una terminologia científica catalana sense recórrer a girs d'altres idiomes subsidiaris –ni del francès, ni del castellà– el van convertir en un dels mestres més brillants i sempre accessible al gran públic. En totes les ocasions que hom demanava el seu assessorament, o bé l'opinió referent a una nova troballa, responia de molt bon grat. Això succeïa també quan se'l convidava a impartir una conferència, o bé que assistís a la presentació d'algun acte. Sempre es tenien garantits uns resultats exitosos. Tot això va contribuir encara més en la seva popularitat entranyable en el món de l'arqueologia local o extraprofessional, que aleshores comptava amb un nodrit grup de col·laboradors no universitaris, alguns d'ells veritables experts en l'arqueologia de camp.

2. Algunes dades prèvies sobre el Congrés

En la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona celebrada el dia 28 de gener de l'any 1975 es va acordar per unanimitat l'organització d'un congrés en defensa de la cultura catalana, un objectiu extraordinàriament ambiciós, però també apassionant, que va despertar una gran part de la ciutadania amb neguits intel·lectuals.

Com a punt de partida, hom pretenia, en primer lloc, realitzar una anàlisi valorativa de la situació de la nostra cultura i els problemes que patia després d'una llarga letargia cultural a conseqüència dels quaranta anys de la dictadura i fer-ne balanç, a fi de poder dissenyar les solucions més idònies a cada problema i/o mancança detectats.

Un cop obtinguda tota la informació resultant d'aquest estudi preliminar, el propòsit fou dissenyar projectes de futur a curt i a mitjà termini, que s'ajustessin al model de país modern tan anhelat en l'espai físic dels Països Catalans. S'inclou-

ia, no sols el Principat, sinó també el País Valencià, Catalunya Nord, Andorra i les Balears. D'aquesta manera, es comptava amb la implicació d'un extens sector de la societat, tant per l'abast geogràfic com per la diversitat dels actes celebrats. En el decurs del Congrés es celebrà un gran nombre d'activitats, on s'alternaren les sessions científiques del més pur i rigorós academicisme amb altres actuacions de caire popular, sempre amb una gran participació.

Es tractava d'uns objectius que comportaven d'antuvi la revisió de tots els aspectes que configuren conceptualment el *fet cultural* —en el sentit més ampli i divers— aprofundint en la identitat personal i col·lectiva dels ciutadans. També s'intentava dur a terme una campanya de sensibilització envers la conveniència d'implementar les eines i els mecanismes més adients per aconseguir «normalitzar» la cultura en plenitud, concepte que incloïa des de la llengua catalana fins a la totalitat d'expressions pròpies dels fets vitals i creatius, indispensables per al progrés de l'espècie humana en interacció amb l'entorn natural.

Així, doncs, aquest gran esdeveniment es va organitzar en diferents àmbits i seccions, que relacionem a continuació. D'aquesta manera, es tractaren els temes referents a la llengua, l'estructura educativa, la recerca, la història, l'estructura social, el dret, les institucions, l'ordenació del territori, l'economia, l'estructura sanitària, la indústria, l'agricultura, la navegació i la pesca, el turisme, la música, el cinema, la literatura, les arts plàstiques, el teatre, l'arquitectura i el disseny, l'antropologia i el folklore, l'esport i el lleure, els mitjans de comunicació, el fet religiós i, fins i tot, la projecció exterior de la cultura catalana.

Tots ells s'articularen en cinc grans eixos: La defensa del patrimoni natural, la identificació del territori comprès en els Països Catalans, l'ús oficial del català, la revitalització dels valors populars i del folklore, així com l'impuls institucional.

A part d'un *d'honorari*, es va crear un *consell assessor* presidit per Pau Vila i format pels següents membres com a vocals: Bartomeu Barceló, Josep Benet, Oriol de Bolós, Maria Aurèlia Capmany, Jordi Carbonell, Marta Mata, Josep Pintó, Manuel Sanchís Guarnier i Joan Triadú. La seva missió era vetllar pel nivell intel·lectual i científic dels treballs promoguts pels diferents àmbits i garantir-ne l'adequació a les bases del Congrés.

La mobilització fou molt gran, jo diria que fins i tot extraordinària, comptant amb la participació de gairebé 15.000 persones i l'adhesió de 1.500 entitats.

Els diferents actes del Congrés es van desenvolupar en tres fases:

1. Una de prèvia, entre els mesos de desembre de 1976 i el març de 1977 durant la qual es van iniciar els estudis dels diversos àmbits que s'havien d'encarregar de la redacció del manifest final.
2. La central, entre abril i octubre del 1977, etapa en què es van dur a terme els debats impulsats per les diferents àrees sectorials —en aquells moments— ja amb la presentació de mocions i la celebració de les sessions finals, sem-

pre en diferents poblacions d'arreu del país. Concretament, l'acte final de l'àmbit d'història es va dur a terme a la ciutat de Balaguer el dia 19 de juny de 1977.

3. La darrera fou durant els mesos d'octubre i novembre. Van dur-se a terme altres accions, com la inauguració de mostres i exposicions, la votació del document final per territoris, i, per últim, la cloenda amb la proclamació del Manifest.

Entre els actes previs al Congrés celebrats a les comarques tarragonines, esmentem un dels inicials que es va organitzar a les Terres de l'Ebre, una demarcació que reivindicava la seva identitat tan geogràfica com cultural. Es va desenvolupar a la població de Móra d'Ebre, concretament a la sala de ball de la discoteca, «La llanterna» el dia 11 de desembre de 1976. (fig. 2). Fou l'anomenada *Assemblea Oberta dels pobles Riberencs* amb el lema «Riberencs, coneguem millor i estimem la nostra comarca». S'hi concentrava l'elit d'intel·lectuals catalanistes més rellevants d'aquell moment, com Mª Aurèlia Campmany, Artur Bladé, Dolors Cabré, Josep Gomis, Pep Xai, Carmel Biarnés..., per a plantejar una reflexió i debat dels temes referents a tots aquells aspectes més emblemàtics i distintius de la comarca, fins i tot el patrimoni arqueològic, temàtica que se'm va confiar a mi ja que em trobava fent el doctorat sobre el territori ebrenc.

Com es desprèn del programa hi va haver una gran nombre i diversitat de manifestacions i continguts, com la llengua i literatura, la història, la música, la dansa, l'artesanat... En altres localitats de la demarcació tarragonina, hi van haver altres assemblees i actes relacionats amb el patrimoni, entre elles, Reus, Montblanc...

3. Implicació de Miquel Tarradell en el Congrés

Consultant l'*Arxiu Tarradell* dipositat en l'IEC, en la sessió plenària (1975/10/27) s'acordà l'acceptació de la proposta presentada pel Col·legi d'Advocats de Barcelona de formar part de la *Comissió Permanent del Congrés de Cultura Catalana*, designant el Dr. Miquel Tarradell com a representant de dita comissió.

No obstant, en reunions posteriors es va decidir presentar una ponència sobre l'arqueologia, que fins als darrers moments no es va arribar a materialitzar. Per aquest motiu, a darrera hora –en una llarga i densa sessió de treball– en el despatx ubicat a la seu del CSIC al núm. 5 del carrer Egipcíaques (espai cedit pel *Departament d'Història Monetària*) on solia treballar totes les tardes, vàrem encarregar-nos –juntament amb la senyora Maria Porter i Moix– de preparar el document final a partir de la transcripció dels esborranys que havien resultat de les discussions. Un dia més tard, en fèiem el lliurament al Secretariat del Con-

grés. Tot i així, malgrat els esforços esmerçats, no es va arribar a incloure en cap dels llibres d'actes.

D'acord amb la línia de pensaments ideològics imperants en l'atmosfera del moment, ens havíem sentit empesos per l'afany i la il·lusió de contribuir, fent quelcom d'utilitat per a l'arqueologia en el nostre país, immersos en unes circumstàncies molt específiques. El principal motiu de la nostra participació fou evitar que el patrimoni arqueològic no romangués en l'oblit en un context tan extraordinàriament ampli –com aquell Congrés– que abastava absolutament tots els aspectes de la cultura. Així mateix, en l'equip redactor quedaven representats els diferents col·lectius de l'arqueologia catalana d'aleshores.

4. La ponència. Autoria i continguts

Centrant-nos ja en el contingut de la ponència, reproduïm a continuació l'esborrany que, un cop mecanografiat, es va lliurar a la Direcció del Congrés el mes de juny de 1977, signat per l'equip format per Miquel Tarradell Mateu, Margarida Genera Monells (doctorant adscrita a la càtedra d'Arqueologia, Epigrafia i Numismàtica i, aleshores encara també vinculada com a investigadora convidada, a l'Institut François Bordes de la Facultat de Ciències de la Universitat de Bordeus I) i Maria Porter Moix, presidenta de l'ADAHUB. És a dir, de l'*Associació de Diplomats d'Arqueologia Hispànica de la Universitat de Barcelona*, formada per un col·lectiu de persones, que ja havien obtingut l'acreditació d'assistència als cursos d'extensió universitària, impartits al llarg d'un període de tres anys i superat les corresponents proves d'examen, àdhuc d'un idioma modern. La primera promoció correspon a l'any 1973, data a partir de la qual ens vàrem constituir en una associació que fins i tot va arribar a editar un butlletí, a partir de la tardor de l'any 1978, però amb molt poca continuïtat. A través d'aquests «cursets», en el marc dels quals Miquel Tarradell gairebé cada any n'impartia un de monogràfic, va enfortir encara més els vincles amb tots aquests grups tan interessats per l'arqueologia, entre els quals es trobaven autèntics erudits.

Aleshores, pocs anys després que el professor Joan Maluquer de Motes instaurés aquest reconeixement, la gran majoria de participants eren persones que havien treballat intensament en temes arqueològics amb resultats gairebé sempre molt positius, en particular pel que fa al treball de camp, activitat que generalment es portava a terme al voltant d'algun museu o centre excursionista. Aquest col·lectiu era integrat per grans coneixedors del territori. Molts mereixen ser reconeguts com autèntics erudits en la matèria. Entre ells trobem grans figures com Josep Estrada i Garriga, Pere Font i Padró, Emili Ramon i Valls, Felicitas Miyares Morante i altres membres de l'equip de Salvador Vilaseca, com el pintor Miquel Salvador Jassans d'Alforja o Valeriano Romero del museu de

Riudoms, Josep de la Vega o Josep Castellà i la seva muller Dolors Làraro vinculats amb el que més tard es convertí en el Museu de Prats de Rei, per exemple.

Per tant, l'equip que redactarem aquest document era representatiu de la realitat arqueològica d'aquell moment precís.

En la present ocasió, hem estat gairebé sempre fidels al redactat original, malgrat ara seriem del parer d'introduir alguns canvis en l'ortografia i sintaxi. El text, escrit amb ploma estilogràfica com esborrany de la mà del Dr. Tarradell, comprèn vuit quartilles de paper de gran qualitat.

Diu així:

«Al món de la Prehistòria i l'Arqueologia a casa nostra hi ha molts problemes, uns de vells, ja degut a la manca d'estructures adequades i uns de molt nous provocats per la ràpida transformació del territori en els darrers anys.

Les estructures tenen dues cares: L'una és la legislació actualment vigent i la seva projecció en la realitat del país i, l'altra, la formació dels arqueòlegs.

No creiem que es puguin fer unes ciències arqueològiques ben fetes sense uns coneixements de ciències auxiliars com puguin ser la geologia o l'antropologia. Això, pel que es refereix als professionals, però és que a més a més hi ha tota una munió de gent autodidàctica que amb una bona direcció podria ser una gran ajuda pel coneixement i com a portadors d'informació de tots els racons del nostre territori.

Pel que respecta als professionals creiem que a la Universitat caldria fer uns cursos mixtos amb la Facultat de ciències a fi d'obtenir uns coneixements mínims que fins ara tothom s'ha hagut de fer d'una manera pràcticament personal.

En quant als no professionals ja hi ha hagut una sèrie de cursos organitzats per l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat Central que han aconseguit donar aquests coneixements bàsics i una certa disciplina i —alhora— han aglutinat gran part de les persones disperses. Aquest camí ens sembla el més adequat, però potser caldria ampliar-lo aconseguint una més estreta col·laboració pràctica amb els grups locals.

La problemàtica de les estructures en què tant professionals com no professionals han de treballar és molt complexa sobretot perquè la situació actual és molt diferent de la dels anys en què hi havia tot l'equip del Dr. Bosch. Hi va haver un gran trencament i durant forces anys segons qui gairebé havia de dedicar-se a l'Arqueologia d'amagat. Ara hi ha un gran creixement en totes les branques de la ciència i cal ajustar els esforços de tots per a que aquesta sigui realment eficaç.

Podríem resumir en tres apartats els diferents aspectes problemàtics:

*A) Recerca:**On s'inclouen:*

- a) Prospeccions sistemàtiques*
- b) Localització de jaciments*
- c) Control de les obres públiques*

A partir de tot això es procedirà a la catalogació de tots els jaciments i troballes aïllades, indicant la seva situació, cronologia i característiques de cada jaciment

B) Salvament:

Aquest apartat es refereix principalment a la planificació de treballs d'excavació:

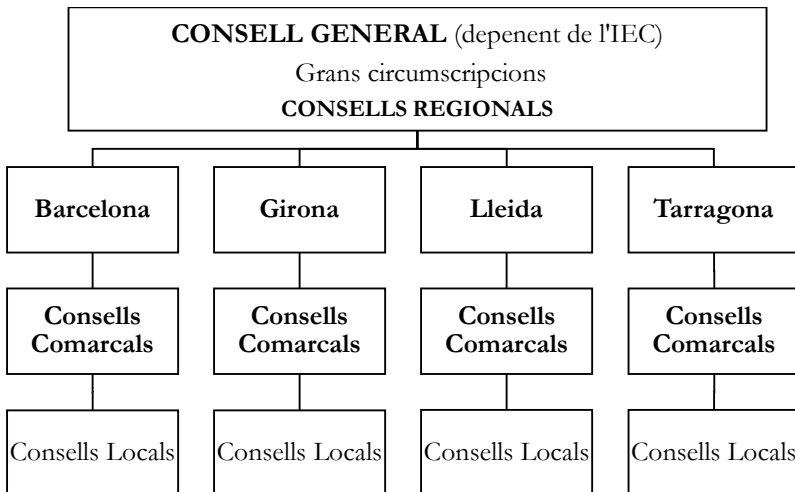
- a) Petites excavacions, però indispensables (estratigrafia, inventari, dibuix, plànols i catalogació dels materials)*
- b) Grans excavacions amb estudis monogràfics*

C) Conservació:

Comporta les tasques posteriors de consolidació i reconstrucció en espais específics.

Museus, dotats de laboratoris i biblioteques, que poden correspondre a diferents àmbits: a) Regionals, b) Comarcals, c) Locals i d) Monogràfics

Proposem:

*La creació d'un **Consell General**, (CG) dependent de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Estarà format per les persones representatives de cada gran circumscripció.*

Convé que el Consell es reunís dues vegades l'any i d'una manera rotativa a cada una de les ciutats, per coordinar totes les funcions, tant locals com comarcals.

Les seves funcions seran:

Supervisar el resultat de la tasca realitzada i prendre les decisions convenients per les properes campanyes i la bona marxa de les tasques en curs.

Fer un resum de les activitats dutes a terme durant l'any.

Si fos possible convindria publicar tant aquests resultats com les decisions preses durant les sessions del Consell.

També una funció del Consell General és controlar l'estat dels museus, facilitar l'accés dels materials pel seu estudi i efectuar el repartiment dels pressupostos tant per excavacions, com per museus o conservació i accessos a monuments.

Consells de les Grans Circumscripcions

Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Les seves funcions són: Assessorar, supervisar i establir monitors per als consells comarcals i locals. Cuidar les excavacions i museus monogràfics.

Cal que tinguin reunions periòdiques amb els elements comarcals i locals per bé que seria convenient fer-les comarca per comarca perquè els problemes d'una a l'altra poden ser molt diferents.

El Consell de les Grans Circumscripcions hauria d'ésser format per un cate-dràtic, un representant del museu, dos representants elegits dels estudiants (un de llicenciatura i un de doctorat) i un representant dels no professionals.

Consells comarcals

Reunió i conservació de les dades proporcionades per els consells locals.

Fa d'enllaç entre els Consells de Grans Circumscripcions i els locals. Igualment que els anteriors convé que es reuneixin d'una manera periòdica.

Consells locals

Seràn les seves funcions la localització de jaciments, recuperació de materials, conservació i estudi. La seva gestió és a la base de tota l'estructura, doncs són els equips que estaran en contacte més directe amb el terreny i poden tenir una gestió més ràpida en casos urgents.

Totes les persones que formin part dels diferents consells seràn elegides democràticament i els seus càrrecs bianuals.

En els diferents nivells, Consells de les Grans Circumscripcions, Consells Comarcals, Consells Locals, es procurarà que hi hagi uns serveis ben dotats amb biblioteques i laboratoris. Seria recomanable també que a cada nivell s'organitzessin conferències i cicles monogràfics d'estudi segons els diferents punts d'interès. Així com exposicions periòdiques que podrien ser rotatives per a tot el territori, projecció de films científics i organització de cursets per a nois en les escoles i instituts.

Poden col·laborar d'una manera docent o econòmica a la bona marxa de tota l'organització, les universitats, els museus, les diputacions i els Ajuntaments, les caixes d'estalvis...

Precisem que si es posés en pràctica una política d'aquest estil podria resoldre bastant el problema molt greu de les col·leccions particulars. Ja que si cada localitat disposa d'un lloc on es puguin dipositar objectes i es veu que aquests són ben conservats i assequibles a tothom, estem segurs que això estimularà la creació de centres culturals i farà que no defugim la comunicació de noves troballes.»

5. Alguns comentaris en el context de l'època

El contingut de la ponència constitueix un viu testimoniatge d'un lapse de la historiografia de l'arqueologia catalana gairebé ignot i que precedeix –en menys d'un any– un altre també molt poc conegut que fou l'*Assemblea d'Arqueologia de Catalunya*. L'objectiu era proposar l'estructura de la nova organització en matèria arqueològica, tot responent a moltes de les qüestions plantejades, d'acord amb les idees que havien impulsat el Congrés. Parteix d'una situació real d'un país en procés de «transició» que requeria l'acció directa de professionals de l'arqueologia per a implementar una administració que gestionés adequadament aquest segment fonamental del nostre patrimoni en el sentit més ampli i universal.

Pel que fa a la primera problemàtica plantejada, quant a la formació dels arqueòlegs en el món universitari, a Catalunya aleshores havíem d'obtenir la llicenciatura de Filosofia i Lletres. Sortosament, s'havia implantat el *Pla Maluquer*, l'altre gran catedràtic de la nostra Universitat força implicat amb idees innovadores que, seguint el programa universitari que porta el seu nom, els estudiants podíem escollir determinades assignatures d'altres branques científiques com l'antropologia de Biològiques o estudis sobre geologia del quaternari de Geològiques, ampliant així els horitzons del coneixement, sobretot per als prehistoriadors, que requerim una gran preparació sobre aquestes ciències.

Llavors, només en algunes universitats franceses s'arribaven a aconseguir les titulacions de prehistòria absolutament vinculades amb la geologia, com és el

cas de Bordeus I, amb François Bordes al capdavant, i a París i Marsella, liderades pel professor Henri de Lumley. Aquesta és una de les grans raons per les quals molts vàrem col·laborar en diverses excavacions –tant en els treballs de camp com de laboratori– dirigits per investigadors de gran prestigi a l'altra banda dels Pirineus.

Pel que fa al segon punt, la necessitat d'aglutinar esforços i coneixement, constituïa una de les prioritats bàsiques d'aquells moments per l'existència d'un nombre important de persones que actuaven seguint les idees de l'excursionisme científic i, posteriorment, d'erudits locals molt bons coneixedors del seu entorn geogràfic, sovint vinculats amb institucions museístiques, que havien assolit un paper molt important fins i tot, en alguns casos, de reconegut prestigi. La universitat va aglutinar a molts membres de tot aquest col·lectiu, almenys les persones que més havien destacat per la seva tasca, creant el *Diploma d'Arqueologia Hispànica* i amb l'organització de les trobades del dimecres on s'exposaven les troballes recents, gairebé sempre protagonitzades per aquests «aficionats». L'esperit d'aquestes sessions científiques perviuen encara al dia d'avui, a través de la *Tribuna d'Arqueologia* del Departament de Cultura de la Generalitat, on ara s'exposen les novetats científiques en el camp de l'arqueologia. En aquest context, també es celebraren les Festes de Primavera en record a la figura de Pere Bosch Gimpera, on hi assistia tothom. La del 1982 es va organitzar des dels Serveis Territorials de Tortosa amb un acte acadèmic al Palau del Bisbe i la visita als abrics prehistòrics de la serra de la Pietat a Ulldecona, així com al poblat de la Moleta del Remei a Alcanar. Així mateix, a la tardor d'aquell any, va tenir lloc un cicle de conferències on van impartir-ne una, tant els professors Joan Maluquer com Miquel Tarradell.

L'*Inventari Arqueològic de Catalunya* fou un programa de la Secció històrico-arqueològica de l'IEC, atorgat per la Comissió d'investigació de la Presidència del Govern de Madrid a finals de l'any 1980, liderat pel propi Tarradell. Consistia en organitzar un fitxer amb tots els jaciments coneguts a Catalunya amb l'objectiu de convertir-se en una eina de treball de cara la nova estructura de la Generalitat.

6. Molt poc després: continuïtat i/o reaccions per via assembleària

Com ja hem comentat abans, aquest document ni tan sols fou debatut ni gairebé difós. Ara bé, molt poc després, a les darreries del *XV Congrés Arqueològic Nacional* que va tenir lloc a la ciutat de Lugo –entre els dies 28 i 30 de setembre d'aquell mateix any 1977– els arqueòlegs catalans que hi vàrem assistir, mantinguérem una reunió prèvia, que fou com una petita espurna que va encendre de forma manifesta la «flama» del que posteriorment fou l'*Assemblea*

d'Arqueologia de Catalunya, seguint les passes de l'*Assemblea de Museus* iniciada molt abans, que tenien com a objectiu estructurar l'organització del país (RAFEL 2021, 67-87).

Aquest moviment recollit en un article de la revista *Cota Zero* (HERNÁNDEZ 1992, 11-23) va concloure esvaint-se fins a l'oblit, malgrat haver comportat molts esforços en l'organització de nombroses reunions, l'elaboració de documents i la celebració de quatre assemblees entre els anys 1978 i 1980. Miquel Tarradell no solament hi va participar activament, sinó que el seu despatx del carrer de les Egipcíaques es va convertir en la seu del secretariat de dita Assemblea.

Poc després, arran de l'article 9,5 de l'Estatut d'Autonomia de 1979, la Generalitat de Catalunya assumia les competències en matèria de patrimoni cultural i d'acord amb el Decret 295/1980, de 4 de desembre, es creà el Servei d'Arqueologia adscrit al Departament –aleshores– de Cultura i Mitjans de Comunicació amb Max Cahner com a conseller. Per raons de confiança –basada en l'experiència i l'amistat– es van tenir en compte molts dels pensaments de Tarradell, a més d'haver estat nomenat membre del Consell Assessor del Servei d'Arqueologia. Aquest fet propicià encara més la seva implicació, d'acord amb les idees, convertint-se en protagonista «distingit» en la presa de determinades decisions. L'oportunitat de poder contribuir, ja en el marc d'una etapa històrica crucial per a la història de la recerca arqueològica del nostre país, el va omplir de goig. En alguns dels escrits apareguts poc després (TARRADELL 1982a) i concretament en el pròleg d'una de les primeres obres publicades pel recent creat Servei d'Arqueologia (TARRADELL 1982b), presentava les excavacions realitzades en l'anterior decenni, fent-ne balanç. A través de les seves paraules expressa l'emoció d'iniciar d'aquesta nova etapa –considerada cabdal– per Catalunya perquè «la nostra arqueologia ha aconseguit trencar els límits estrets del provincialisme i es pot inserir tant a nivell científic com a l'organitzatiu dins dels esquemes europeus normals».

No obstant tot això, ara ens queda pendent de fer l'anàlisi acurat de tot el procés, comparant les propostes primigènies, tant les exposades en el Congrés com les plasmades des de l'Assemblea. Aquest pot ser un bon tema per a una nova publicació en el futur, doncs avui ja disposem de molta informació referent a l'activitat del Servei d'Arqueologia en el decurs dels darrers quaranta anys per a fer-ne la valoració de conjunt.

7. Consideracions finals

El document presentat al Congrés de Cultura Catalana correspon a un episodi de la historiografia arqueològica que va precedir a la constitució de l'Assemblea, que ja es trobava emergint ideològicament.

En síntesi, creiem que aquella proposta era d'utilitat, si més no, constituïa un bon punt de partida per a endegar un debat molt suggeridor i extreure'n conclusions per tal de ser capaços de definir una estructura sòlida i eficaç en l'organització de la praxi arqueològica.

En aquesta línia de raonaments esmentem alguns dels aspectes que considerem més rellevants:

1. La idoneïtat i eficàcia en l'aprofitament dels recursos ja existents amb l'objectiu d'optimitzar resultats, així com en el reconeixement de la feina feta per moltes persones –no titulades– que havien exercit durant molts anys amb resultats meritoris.
2. La representativitat de tots els sectors o àmbits relacionats amb l'arqueologia; ara també hauria de ser inclosa la paleontologia.
3. La vinculació de l'activitat arqueològica amb els espais museístics on, a part de les tasques de conservació i difusió del patrimoni, s'haurien d'impulsar també activitats formatives.
4. La independència política, no com de vegades ha succeït comportant canvis de soca-rel de l'estructura només per raons ideològiques, desaprofitant així experiència i talent a conseqüència d'una gestió inadequada dels recursos disponibles. Els canvis haurien de fer-se per a millorar i avançar progressant.
5. La gestió articulada en una xarxa territorial, reconeixent l'Ebre com a espai geogràfic amb identitat pròpia.
6. La discriminació de diferents tipus d'intervenció segons els objectius específics i els terminis de realització: Accions integrals de recerca, protecció i salvament, conservació, difusió i museïtzació.

Per acabar, desitjo manifestar el meu record –molt personal– de la figura de Miquel Tarradell i Mateu, no solament com un bon mestre, sinó també com un home de conviccions profundes que tant va conrear la nostra terra amb l'adob de la saviesa, la sensibilitat i estima (1920-1995).

Agraïments:

A la Dra. Núria Tarradell Font, que tan amablement ens ha permès publicar dues de les imatges del seu arxiu personal. A les persones de l'IEC que ens han facilitat l'accés de l'Arxiu Tarradell dipositat en aquesta institució.

BIBLIOGRAFIA

- ARASA, F.; PREVOSTI, M.; SANMARTÍ, J.; TARRADELL-FONT, N. (ed.) 2021: *Homenatge a Miquel Tarradell (1920-1995) en ocasió del centenari del seu naixement*, IEC, Secció Històrico-Arqueològica, Barcelona.
- FERRER, X. (ed) 2021: *Miquel Tarradell i Mateu (1920-1995). Cicle de conferències en reconeixement a l'arqueòleg*, Centre de Lectura de Reus, 5-8 d'octubre de 2020, Edicions Centre de lectura de Reus.
- GENERA, M. 1982: «Notícia sobre l'home de l'Aragó, Talteüll (Rosselló), un dels primers vestigis europeus», *Fonaments*, 2, p. 237-241.
- GENERA, M. 1978: «Nous mètodes d'estudi: el basat en l'evolució de les faunes dels rosegadors», *Butlletí de l'ADAHUB*, 1, p. 5-8.
- GENERA, M.; TARRADELL, M.; PORTER, M. 1977: «L'arqueologia», ponència presentada en l'àmbit d'història, *Congrés de Cultura Catalana* (document mecanografiat, inèdit).
- HERNÁNDEZ, G. 1992: «L'Assemblea d'Arqueologia de Catalunya, una assignatura pendent», *Cota Zero*, 8, Vic, p. 11-23.
- LLOBREGAT, E. 1988: «Miquel Tarradell: nacionalista, arqueòleg i historiador», *Revista de Catalunya*, 22, p. 25-36.
- PREVOSTI, M. 2011: «Miquel Tarradell, arrelat i transgressor» *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, XXII, p. 349-385.
- RAFEL, N. 2021: «L'etapa barcelonina de Miquel Tarradell, 1970-1995», a: Ferré, X. (ed.), *Miquel Tarradell i Mateu (1920-1995). Cicle de conferències en reconeixement de l'arqueòleg*, Centre de Lectura de Reus, p. 67-87.
- ROVIRA, M. (ed.) 2020: *El Congrés de Cultura Catalana. Història i balanç (1975-1977)*, editorial Afers.
- SANMARTÍ, J. 2008: «Miquel Tarradell i Mateu (1920-1995)», *La nissaga catalana del Món Clàssic*, p. 440-443.
- SANMARTÍ, J. 2021: *Miquel Tarradell i Mateu. Semblança biogràfica*, IEC, Semblances biogràfiques, XCI, Barcelona.
- TARRADELL, M. 1982a: «L'Arqueologia catalana. La situació actual i els precedents», *Serra d'Or*, 269, (febrer), p. 17-20.
- TARRADELL, M. 1982b: «Introducció», *Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys*, E.A.C., Departament de Cultura de la Generalitat, p. 17-22.
- TARRADELL, M.; GENERA, M.; PREVOSTI, M.; RAFEL, N.; TARRADELL, N. 1980: *Prehistoria. Nacimiento y primeras fases de la civilización*. Serie Temporama, Ediciones del Tiempo, Seix i Barral, Barcelona.

Figura 1. Dues imatges del Dr. Miquel Tarradell i Mateu pronunciant sengles conferències, els anys 50 del segle passat. Imatge cedides per Núria Tarradell i Font (Arxiu Família Tarradell).

Programa de la Assemblea Oberia dels Pobles Riberencs

Lema: "Riberencs, coneguem millor i estimem la nostra comarca".

Obertura: Projectió de l'audio-visual del Congrés de Cultura Catalana, presentat per Miquel Bes, de la Gerència Central del Congrés.

Primera part: "Sempre hem estat una comarca catalana" (història, cultura i vida de la nostra Ribera d'Ebre).

Ponent: Artur Juncosa, - Catedràtic

Invitats: Margarida Genera - Arqueòloga
Carmel Biarnés - Periodista, Artur Bladé - Escriptor

Amenitzaran: **Esbart "La Picoosa" Orquestra Platería**

Segona part: "Som una comarca agrícola amb voluntat i possibilitats de desenvolupament" (actualitat socio-econòmica de la Ribera d'Ebre).

Ponent: Josep M.ª Brunet - Economista

Invitats: M.ª Dolors Cabré - Historiadora contemporània
Josep Joan Grau - Economista

Amenitzaran: **Orfeó de Flix, "Els Esquellots"**

Tercera part: Desenvolupament de la comarca.

Ponents: M.ª Aurelia Campmany - Escriptora
Josep Gomis - Procurador en Corts. Ponent de la Comissió del Règim Especial per Catalunya

Invitats: Pep Xai - Pagès
Antoni Aponte - Economista
Joan Rebull - Sociòleg

Amenitzaran: **Jordi Oró i Orquestra Plateria.**

Quarta part: "Un riu que n'ha de ser vida es motiu d'inquietut per la seva gent" (aprofitaments energètics de l'Ebre).

Ponent: Antoni Martínez - Enginyer Industrial per CARE

Invitats: Pere Costa - per AEORMA
Dr. Molina - Catedràtic
Francesc Beltrán - per COACINCA (Aragó)
Florenç Ripollés - per D. E. I. B. A. (Aragó)

Amenitzaran: **Grups Folklorics de l'Aragó.**

Podrà haver-hi COL·LOQUI després de cada intervenció.

GRAN FI DE FESTA, amenitzat per l' ORQUESTRERA PLATERIA,
de Barcelona, la millor orquestra actual, per a animar un acte d'aquest tipus.

Imp. Selecta - S. Valenti, 49 - Móra d'Ebre D. L. T 2468/1976 Edita: Congrés de Cultura Catalana

Figura 2. Programa de les activitats realitzades l'11 de desembre de 1976 a la discoteca La Llanterna de Móra d'Ebre, durant els actes de l'Assemblea.